

*Een onderzoek naar de rol van informatieverstrekking door media in
het draagvlak voor het uitvoeren van de RES*

Datum: 24-06-2021

Abstract

Om de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van 2019 te behalen, zijn in Nederland de Regionale Energie Strategieën (RES) opgezet. Dit is een samenwerking tussen 30 verschillende regio's waarin gemeenten, netbeheerders, waterschappen, inwoners en maatschappelijke organisaties samenwerken om gezamenlijk 35 TWh aan energie op land op te wekken. Dit gebeurt door middel van zonne- en windenergie. In deelregio Amsterdam is er veel weerstand tegen het plaatsen van windmolens. Door middel van een analyse van framegebruik door kranten in Amsterdam, is er inzicht verkregen over de dominante frames als 'gezondheidsrisico's' en 'natuurschade'. Daarbij is er een connectie gemaakt tussen het framegebruik en draagvlak onder inwoners. Uiteindelijk is deze data getoetst aan de uitvoering van de RES. Hieruit blijkt dat er een connectie kan worden gemaakt tussen het framegebruik, draagvlak, en de uitvoering van de RES. Daarnaast is de RES in het wetenschappelijk kader van Multi Level Perspectief geplaatst. Hiermee is bepaald dat de RES gezien kan worden als een regime instrument om een niche technologie toe te passen. Deze uitkomst is naar voren gekomen door een stakeholdersanalyse van de RES Noord-Holland Zuid.

Voorwoord

Deze scriptie is geschreven vanuit een onderzoeksstage bij WISE. Sinds 1978 zet WISE zich in voor een wereld zonder kernenergie. Dit doen zij door campagnes te voeren met behulp betrokken vrijwilligers medewerkers. Daarnaast delen zij kennis over kernenergie en gaan zij de belangenstrijd aan om 100% hernieuwbare energie in Nederland te bewerkstelligen. Gedurende mijn stageperiode heb ik met bewondering meegemaakt hoe de medewerkers en vrijwilligers van WISE zich op zowel zakelijk als persoonlijk vlak inzetten voor deze strijd.

Via deze weg wil ik mijn dank uiten naar de mensen bij WISE die hebben geholpen bij het proces dat heeft geleid tot dit eindproduct. Altijd is er tijd gemaakt voor het meedenken of beantwoorden van vragen wanneer daar behoefte aan was. Dat heeft mij meerdere keren de motivatie gegeven om verder op weg te gaan. Ondanks dat er officieel één stagebegeleider op papier stond, heb ik het gevoel gehad dat de gehele organisatie achter mij stond.

Ook wil ik Robin Pistorius en Querine Kommandeur bedanken voor hun begeleiding en flexibiliteit gedurende dit onderzoek. Aangezien dit product is geschreven ten tijde van een pandemie, kan ik mij voorstellen dat het soms moeilijk om de juiste begeleiding te geven. Desondanks heb ik deze tijd als prettig ervaren, mede dankzij hun inzet en creatieve manier van begeleiding op afstand.

Veel dank gaat naar Lynn Deen. Voor de mentale ondersteuning wanneer thuis achter een bureau zitten heel eentonig werd, en voor de maaltijden wanneer ik weer eens geen tijd nam om gezond te koken.

Als laatste ook een dankwoord aan medestudenten Ernst Koppen en Peer Moens. Jullie hebben mijn tijd binnen Future Planet Studies voorzien van het nodige plezier.

Inhoudsopgave

1.	<i>Introductie</i>	5
1.1	Probleemdefinitie	5
1.2	Onderzoeksvraag	6
1.3	Doel	7
1.4	Structuur	7
2.	<i>Theoretisch kader</i>	8
2.1	MLP, macht, frames & draagvlak	8
2.2	Connectie	11
3.	<i>Methodologie</i>	12
3.1	Datacollectie	12
3.2	Stakeholdersanalyse RES	12
3.2	Operationaliseren kernconcepten	13
3.2.1	Informatieverstrekking	14
3.2.2	Draagvlak	18
3.2.3	Media	20
3.2.4	Uitvoering van de RES Noord-Holland Zuid	22
3.3	Justificatie en beperkingen	23
3.4	Data	23
3.4.1	Data types	23
3.4.2	Waarborging kwaliteit	23
3.4.3	Opslag, back-up en veiligheid	24
3.5	Methodologische vaardigheden	24
3.6	Ethiek & positie	25
4.	<i>Resultaten</i>	25
4.1	Stakeholdersanalyse RES	26
4.1.1	Identificeren & classificeren	26
4.1.2	Relaties tussen stakeholders	27
4.2	De RES in het perspectief van MLP	28
4.3	Frames & draagvlak	30
4.4	Uitvoering van de RES NHZ	32
5.	<i>Conclusie</i>	34
6.	<i>Discussie</i>	35
7.	<i>Bibliografie</i>	36
8.	<i>Appendix</i>	41
8.1	Appendix I: aangenomen moties binnen de gemeente Amsterdam omtrent de RES	41
8.2	Appendix II: overzicht respondenten	42

1. Introductie

1.1 Probleemdefinitie

In het Klimaatakkoord van Parijs in 2015 is afgesproken dat wereldwijd inspanningen worden geleverd om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad. (Verenigde Naties, 2015). Het streven is echter om de opwarming te beperken tot anderhalve graad. In 2019 heeft het Kabinet-Rutte III in het Nederlandse Klimaatakkoord afgesproken dat Nederland de uitstoot van broeikasgassen in 2030 ten opzichte van 1990 met 49% heeft verminderd (Rijksoverheid, 2019). In het Klimaatakkoord zijn twee doelen opgesteld met betrekking tot de productie van hernieuwbare elektriciteit op land en de verduurzaming van warmtevoorziening van huizen en gebouwen.

Om de twee doelen uit het Klimaatakkoord van 2019 te realiseren zijn de regionale energiestrategieën (RES) opgericht (p.222): een beleids- en uitvoeringsinstrument waarmee er vorm kan worden gegeven aan de klimaat- en energietransitie in de regio. De RES is bedoeld om de energietransitie met maatschappelijke betrokkenheid ruimtelijk in te passen. Deze strategieën worden uiteindelijk verder doorgevoerd en uitgewerkt op gemeentelijk en provinciaal niveau. Daarnaast is de RES een manier om alle partijen (overheden, inwoners, bedrijfsleven, netbeheerders en maatschappelijke organisaties) in de regio samen te laten werken voor meerdere jaren (p.223).

Het samenstellen van de RES'en in Nederland is een concrete stap naar het realiseren van de energietransitie. Wetenschappelijk gedefinieerd zijn transitie ingrijpende veranderingsprocessen waarbij bestaande structuren, gebruiken en gedachtegangen worden afgebroken en nieuwe daarvoor in de plaats komen (Van der Hoeven, 2010). Hierbij is het van belang dat de transitie niet alleen technologisch, maar ook maatschappelijk wordt gedragen. Dit onderzoek levert een bijdrage aan de kennis over dit maatschappelijk draagvlak.

In een brief van de Raad van State aan de Tweede Kamer uit 2020 wordt gesproken over de behoefte aan lokaal politiek draagvlak voor de omgevingsplannen. Hiermee wordt bedoeld dat decentrale overheden ruimtelijke beslissingen nemen die zouden kunnen botsen met het behalen van maatschappelijke doelen, zoals de energietransitie (Wiebes, 2020). De conflicten tussen maatschappelijke doelen en ruimtelijke beslissingen die worden genomen roepen vragen op waar die botsingen vandaan komen en hoe ze verholpen en/of voorkomen kunnen worden.

Uit recente nieuwsartikelen blijkt dat er op verschillende plekken in Nederland weerstand ontstaat tegen het realiseren van duurzame energiebronnen op land (Kelderman, 2020; Van Bommel, 2021; Van Der Lee & Van Erp, 2021). Binnen de RES Noord-Holland Zuid en specifiek binnen deelregio Amsterdam is er veel protest tegen de plaatsing van windmolens (Kleijn, 2021; Leeuwarder Courant, 2021; Zoelen, 2021). Aangezien het plaatsen van windmolens een concrete vorm is van de uitvoering van de RES, biedt dit mogelijkheden om in te gaan op de mogelijke oorzaken van het ontstaan van deze protesten.

Dit onderzoek is gericht op berichtgeving door media als een van de mogelijk oorzaken voor het ontstaan van protesten tegen het plaatsen van windmolens. De manier waarop mediabericht over zaken als klimaatverandering heeft namelijk gevolgen voor de publieke opinie en perceptie van het thema (McCombs, 2004; Scheufele, 1999). Dit biedt ruimte om in te gaan om de berichtgeving door media omtrent de RES en de invloed daarvan op het uitvoeren van de RES. Door in te gaan op de rol van media binnen de discussie over de plaatsing van windmolens, wordt uiteengezet in hoeverre de media een rol speelt in de besluitvorming over het uitvoeren van de RES.

1.2 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag die binnen dit onderzoek behandeld zal worden is als volgt: *Welke rol speelt informatieverstrekking door media in het maatschappelijk draagvlak voor de uitvoering van de RES in deelregio Amsterdam?* De onderzoeksvraag is onder te verdelen in drie verschillende concepten: ‘Informatieverstrekking door media’, ‘maatschappelijk draagvlak’, en ‘uitvoering van de RES in energieregio Noord-Holland Zuid’. Hierbij wordt uitvoering van de RES in de regio Noord-Holland Zuid getoetst aan de hand van maatschappelijk draagvlak. Daarnaast wordt de invloed van informatieverstrekking op dit maatschappelijk draagvlak gemeten. Verdere uitwerking van deze concepten volgt in paragraaf 2.1 en 3.2.

1.3 Doel

In oktober 2020 zijn de concept-RES'en aangeboden aan het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NPRES) als eerste stap naar het vormen van RES 1.0. Voordat de RES 1.0 werden gevormd, brengt het Planbureau voor de Leefomgeving een rapport uit over de voortgang en eerste concepten van de RES'en. In de vorm van een Monitor concept-RES is in beeld gebracht in hoeverre de twee doelen lijken te kunnen worden bereikt in 2030. Door zowel een kwantitatieve als kwalitatieve verdieping wordt binnen de Monitor samengevat hoe de RES'en er in februari 2021 voor staan (Matthijsen et al., 2021).

Aansluitend op de concept-RES'en is in het eerste half jaar van 2021 de RES 1.0 aangeboden aan het NPRES. De RES 1.0 vormt een verdere uitwerking van de concept-RES, als gevolg van de Monitor concept-RES van het PBL.

Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen welke rol informatie door media speelt op de mate van draagvlak voor de RES-plannen. Hieraan voorafgaand wordt de RES als beleidsinstrument in het kader van transitietheorie geplaatst. Ook wordt de machtsstrijd binnen de regio Noord-Holland Zuid uiteengezet. Vervolgens worden de verschillende manieren waarop media-informatie delen over windmolens geanalyseerd. Hiermee wordt impact die verschillende manieren van informatieverstrekking hebben op het draagvlak gemeten.

1.4 Structuur

De structuur van het onderzoek is als volgt: allereerst wordt het theoretisch kader toegelicht. De benoemde concepten in paragraaf 1.2 worden hierin uitgelicht aan de hand van eerder geschreven literatuur. Dit onderbouwt de keuze voor de concepten en biedt een concreet raamwerk waaraan de concepten getoetst kunnen worden. Binnen deze paragraaf wordt ook de verbintenis tussen de theorieën toegelicht.

Hierna volgt de methodologie. In dit hoofdstuk worden eerst de kernconcepten van de onderzoeksvraag geoperationaliseerd. Daarna wordt concreet besproken hoe de data is verkregen en geanalyseerd. Ook volgt hier een justificatie en beperking van de gebruikte methode en wordt er toegelicht hoe er met de verkregen data wordt omgegaan op het gebied van privacy en veiligheid.

Na de toelichting op de methodologie wordt de data besproken en geanalyseerd. Dit onderdeel begint met een beknopte stakeholder analyse om de RES uiteen te zetten en de betrokken partijen in kaart te brengen. Hierbij wordt er ingegaan op de machtsposities die de

verschillende actoren hebben. Vervolgens wordt de RES in het perspectief van transitietheorie geplaatst. Dit gebeurt door middel van het Multi Level Perspectief (MLP).

Hierna volgt de analyse van informatieverstrekking door media, en wordt de invloed hiervan op het maatschappelijk draagvlak en de uitvoering van de RES besproken. Deze data wordt schematisch weergegeven in een tabel om de verkregen informatie te structureren. De resultaten van deze analyse worden in de conclusie kort samengevat waarna er in de discussie kort wordt gereflecteerd op het onderzoek en er vooruit wordt geblikt op eventueel verder onderzoek.

2. Theoretisch kader

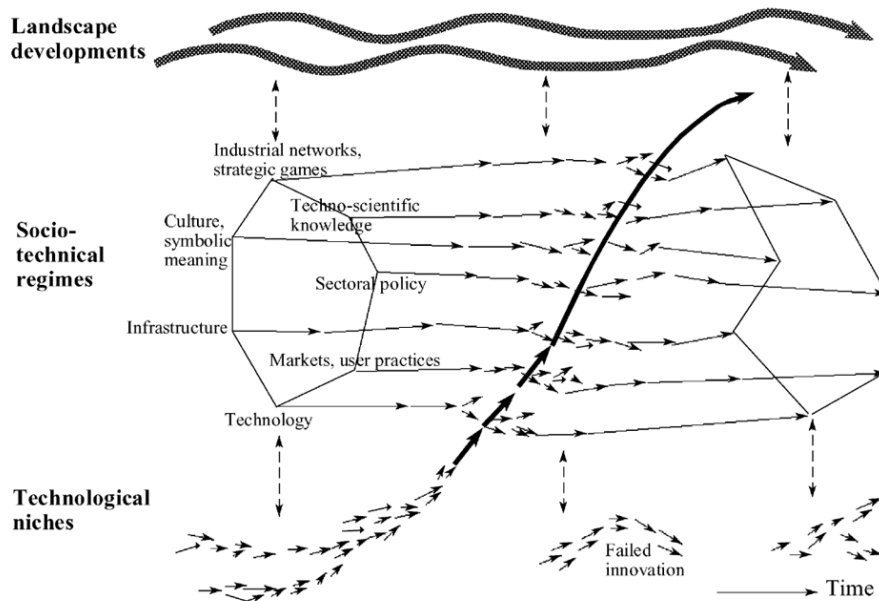
Binnen dit hoofdstuk worden eerder voltooide onderzoeken belicht en uitgelegd. De onderzoeken die zijn behandeld hebben betrekking op dezelfde theoretische onderlaag, namelijk transitie, macht en informatieverstrekking. Door deze theorieën uiteen te zetten kan er vervolgens worden bepaald op wat voor manier dit onderzoek de theorieën toetst in de praktijk. Ook is het van belang dat er wordt verduidelijkt hoe de verschillende theorieën samenhangen en hoe dit onderzoek bijdraagt aan de al geschreven literatuur.

2.1 MLP, macht, frames & draagvlak

De eerste theorie die uiteen wordt gezet heeft betrekking op transitietheorie uitgelegd binnen het MLP, ontwikkeld door Arie Rip, in samenwerking met René Kemp, en Johan Schot. MLP is later doorontwikkeld door Frank Geels. De theorie over MLP is samengevat door Van der Hoeven (2010) en luidt als volgt:

MLP gaat uit van drie verschillende lagen binnen de maatschappij die dynamisch met elkaar in verbinding staan: landschap, regime en niche (p. 20). Met **landschap** wordt de traag veranderende onderstroom van onze samenleving bedoeld, inclusief algemene denkbeelden over de wereld en de maatschappij (p.20). Het **regime** bestaat uit de heersende praktijken, regels en belangen (p.20). Enerzijds is het regime de plek waar weerstand is tegen verandering, anderzijds de plek waar initiatief wordt genomen. De plek waar nieuwe initiatieven afgeschermd van het regime kunnen worden ontwikkeld wordt **niche** genoemd (p.20). Dit kunnen zowel nieuwe technologieën als samenlevingsvormen of vormen van cultuur en bestuur zijn. Wanneer het landschap verandert en daarmee druk uitoefent op het regime, kan dit zorgen voor openingen voor binnen het regime die opgevuld kunnen worden door verschillende

niches. Op die manier ontstaat een dynamisch model die transitie kunnen verklaren (p. 21). Een visuele weergave van het MLP is te zien in figuur 1.

Figuur 1: een visuele weergave van het MLP (Geels, 2002).

Dit onderzoek is gericht op de mate van draagvlak voor het toepassen van de RES, en de rol van informatieverstrekking door media. In andere woorden is dit onderzoek dus gericht op hoe de media de totstandkoming en de uitvoering van de RES beïnvloeden. Hierin wordt de RES gezien als een instrument om de energietransitie te bewerkstelligen. Concreet betekent dit de mate waarin informatieverstrekking invloed heeft op de totstandkoming en uitvoeren van de RES.

De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de RES ligt bij gemeenten die in desbetreffende RES'en liggen (NPRES, 2019). Dit is in contrast met de samenstelling van de RES door de verschillende actoren (provincies, gemeenten, waterschappen, netbeheerders en energie coöperaties) binnen de regio. Aangezien er een verschil is tussen de actoren die verantwoordelijk zijn voor het samenstellen van de RES en het uitvoeren van diezelfde RES, biedt dit ruimte om in te gaan op de machtsposities tussen de actoren.

Een theoretisch kader wordt hiervoor gegeven door Avelino & Rotmans (2009). De reden voor het selecteren van deze invalshoek is de relatie tussen macht en transitie. Volgens Avelino & Rotmans spelen bij transitie de machtsverhoudingen tussen verschillende actoren een sterke rol aangezien landschap, regime en niches continu met elkaar in strijd zijn over de verdeling van macht op weg naar transitie (p. 545). Dit vraagt om een conceptualisering van

die macht, waarbij verschillende machtstypes worden gedefinieerd. Als resultaat van deze definities kan dan worden bepaald welke rol de verschillende machten hebben binnen de transitie.

Avelino & Rotmans beschrijven vier verschillende types van macht: **innovatieve**, **destructieve**, **constitutieve**, en **transformatieve** macht (p.552). Samen vormen deze machten de **systematische** macht (p.553). Avelino & Rotmans gebruiken binnen hun raamwerk het begrip *resources*. Hiermee wordt bedoeld op personen, activa, materialen en kapitaal (p.551). De opvattingen over de verschillende machten hebben betrekking op deze resources. De **innovatieve** macht duidt op de capaciteit van actoren om nieuwe resources te creëren of te ontdekken (p. 552). **Destructieve macht** is het vermogen om resources te vernietigen (p.552). Deze twee machten houden zich dus bezig met het bestaan van resources zelf.

Daarnaast zijn er de machten die betrekking hebben op het verdelen van resources. De **constitutieve** macht is gericht op het tot stand brengen van een verdeling van resources (p.552). In andere woorden zijn dit de instituten en structuren die de huidige verdeling van resources verzorgen. Als laatste beschrijven Avelino & Rotmans de **transformatieve** macht. Dit is de macht die de capaciteit heeft om verdeling van resources te veranderen (p.553). Dit kan zowel door bestaande structuren te veranderen dan wel te vervangen. Samen vormen deze machten de **systemische** macht, oftewel de capaciteit van alle actoren gezamenlijk om resources te mobiliseren (p.553). Op deze manier kan het maatschappelijk systeem (bijvoorbeeld een regio, land, sector of industrie) voortbestaan (p.553).

Naast de verhouding tussen macht en transitie, wordt in dit onderzoek ook ingegaan op de rol van informatieverstrekking op de uitvoering van de RES. Dit uit zich in communicatiestrategieën die gebruikt worden door de actoren om hun voorkeuren uit te spreken. Tussen de actoren spelen de onderlinge verhoudingen met verschillende belangen een belangrijke rol. Voor dit onderzoek wordt het concept ‘framing’ gebruikt om een theoretische onderbouwing te geven aan hoe deze verschillende belangen naar de buitenwereld worden gecommuniceerd.

Een definitie van framing wordt gegeven door Wolsink (2020) en luidt als volgt: *“Framing is de manier waarop een kwestie wordt gedefinieerd en uitgedrukt door actoren – vooringenomen door hun eigen perspectief- om zo de perceptie van de kwestie door anderen te beïnvloeden.”* Frames worden hierbij dus gebruikt door actoren om hun standpunt over te brengen op anderen. Frames kunnen worden bestudeerd en geanalyseerd om verhalende elementen te ontrafelen (Jones & McBeth, 2010). Hiermee wordt bedoeld dat de zender binnen communicatie frames gebruikt om de interpretatie van de ontvanger te beïnvloeden (Wolsink,

2020). Daarnaast kan een analyse van frames ook leiden tot herkenning en classificatie van vooringenomen standpunten van actoren (p. 2871).

Het onderzoeken van frames is interessant voor dit onderzoek omdat hiermee gebruikte frames door media kunnen worden vastgesteld. Dit overzicht van de verschillende frames geven vervolgens een beeld van de manier waarop mediaberichtgeving over duurzame objecten plaatsvindt. Daarnaast kan het begrijpen van gebruikte frames ook een bijdrage leveren aan de uiteindelijke oplossing van het conflict (Laws et al, 2014). De gedachte hierachter is dat het uiteenzetten van de gedachtegang van stakeholders leidt tot een begrip van de beweegredenen van diezelfde actoren. Op die manier worden de verschillende stakeholders en hun gedachtegang in kaart gezet. Deze theorie is van belang voor dit onderzoek omdat het de weerstand tegen windmolens in kaart brengt, wat zou kunnen bijdragen aan een oplossing van het conflict.

Het doel van dit onderzoek is onder andere om de impact van framing door media en actiegroepen op het draagvlak voor het uitvoeren van de RES te meten. Als laatste onderdeel van wordt het begrip ‘draagvlak’ in theoretisch perspectief gezet. Een definitie van draagvlak binnen dit onderzoek komt voort uit een framework gegeven door Huijts et al. (2012) en luidt als volgt: “reacties binnen het gedrag ten opzichte van situaties waarin de bevolking wordt geconfronteerd met het plaatsen van een technologisch object binnen de leefomgeving dat wordt beheerd of waarover wordt besloten door een andere partij.” Een verdere toelichting en conceptualisering van dit concept volgt in paragraaf 3.2.

2.2 Connectie

Bovenstaande theorieën hebben betrekking op transitie, macht, framing en draagvlak. De vier invalshoeken zullen voor dit onderzoek worden gebruikt om de rol van informatieverstrekking door media te plaatsen binnen de energietransitie in Nederland. Allereerst wordt de rol van de RES als uitvoeringsinstrument belicht binnen de drie lagen van het MLP (landschap, regime, en niche) geplaatst.

Ten tweede wordt er een analyse uitgevoerd van de verschillende stakeholders die een rol spelen bij het uitvoeren van de RES. Hierbij wordt er specifiek gekeken naar de machtsposities die actoren innemen binnen de uitvoering van de RES. Vervolgens wordt gezocht naar de manieren waarop media de weerstand tegen windmolens weergeven. Dit leidt tot een overzicht van frames die gebruikt kunnen worden om de weerstand in kaart te brengen.

Hierbij worden de thema's 'framing' en 'draagvlak' aan elkaar gekoppeld door middel van een conceptualisering in paragraaf 3.2

3. Methodologie

Dit hoofdstuk zal allereerst de gebruikte methode voor dit onderzoek toelichten. Vervolgens worden de kernconcepten uit de onderzoeksvraag geoperationaliseerd en wordt de gebruikte methode gejustificeerd. Daarnaast zal ook worden toegelicht hoe de verkregen data wordt behandeld. Afsluitend wordt er gereflecteerd op de methodologische vaardigheden en de positie van de onderzoeker met betrekking tot ethiek.

3.1 Datacollectie

De gebruikte methode voor dit onderzoek is een kwalitatieve benadering door middel van zowel een literatuurstudie en het afnemen van interviews. De literatuurstudie bestaat uit het analyseren van nieuwsartikelen die zijn gepubliceerd door de media in de gemeente Amsterdam. Vervolgens worden de bevindingen uit deze analyse vergeleken met moties die zijn ingediend binnen de gemeente Amsterdam omtrent de RES.

3.2 Stakeholdersanalyse RES

Voordat er wordt ingegaan op de onderzoeksvraag, wordt er een beknopte stakeholdersanalyse uitgevoerd van de actoren die betrokken zijn bij de RES. Hiermee wordt de RES in het perspectief van het MLP geplaatst en kan de machtspositie van de stakeholders worden bepaald. Eerdere literatuur heeft uitgewezen dat het MLP een waardevolle tool is om te gebruiken voor een stakeholder analyse (Whitmarsh, 2012).

Aangezien het MLP verschillende regime- en niche-actoren onderscheidt, helpt een dergelijke analyse te begrijpen hoe die actoren zich gedragen met betrekking tot hun verschillende perspectieven op onderwerpen als duurzaamheid (p. 484). Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld de kijk van regime-actoren op duurzame objecten meer gefocust is op technologische innovaties, terwijl de prioriteit van niche-actoren ligt bij beleidsmanagement. De analyse is in drie delen uitgevoerd, naar het voorbeeld van Reed et al (2009). In onderdeel I zijn de stakeholders geïdentificeerd, waarna in onderdeel II de stakeholders zijn gecategoriseerd. Vervolgens zijn in onderdeel III de onderlinge relaties tussen de stakeholders behandeld.

Onderdeel I bestaat uit het identificeren van de stakeholders. Een actor wordt gezien als stakeholder wanneer deze een belang heeft en/of betrokken is bij het verschijnsel in kwestie (p. 1937). Tijdens het uitvoeren van de analyse kan het voorkomen dat er stakeholders worden toegevoegd aan de casus, als dit blijkt uit de verzamelde data. Voordat de stakeholders kunnen worden geïdentificeerd, moet de casus duidelijk worden afgebakend. Dit heeft de volgende consequentie: mogelijk worden belangrijke stakeholders niet behandeld (Clarkson, 1995). Wanneer er een afbakening plaatsvindt om de behandelde casus te verduidelijken, is het namelijk niet altijd mogelijk om de relevante stakeholders mee te nemen in het onderzoek. Op zekere punten zijn er weloverwogen besluiten genomen door de onderzoeker.

Nadat de stakeholders zijn geïdentificeerd, volgt in onderdeel II het categoriseren van de stakeholders. Dit wordt gedaan volgens een “analytische categorisatie”, zoals omschreven door Reed (2009). Dit houdt normaliter in dat classificatie van stakeholders gedaan wordt op basis van observaties door de onderzoeker binnen de behandelde casus. Vertaald naar dit onderzoek betekent dit dat er door middel van interviews en document-analyse bepaald wordt in welke categorie de stakeholders vallen. Classificatie wordt gedaan op basis van eerder behandelde literatuur met betrekking de machtstypes. Concreet betekent dit dat er classificaties worden gemaakt aan de hand van tabel 1. Voor de geselecteerde stakeholders wordt bepaald binnen welk machtstype zij vallen.

Tabel 1: de classificatie van behandelde stakeholders op basis de machtstypes (Avelino & Rotmans, 2009).

Machtstype	Innovatief	Destructief	Constitutief	Transformatief
-------------------	------------	-------------	--------------	----------------

Als laatste onderdeel van de analyse worden de onderlinge relaties tussen de actoren behandeld. Doordat de stakeholders gecategoriseerd zijn volgens de machtstypes, wordt duidelijk hoe deze actoren zich ten opzichte van elkaar verhouden. Dit gebeurt op basis van de theorie over de machtstypes zoals beschreven in het theoretisch kader. Bijvoorbeeld: als actor x wordt gezien als een constitutieve macht, heeft dit invloed op de relatie tussen actor x en y. Deze onderlinge relaties worden geschematiseerd in een tabel om zo een overzicht te krijgen van de betrokken stakeholders en hun onderlinge verstandhoudingen.

3.2 Operationaliseren kernconcepten

Om de onderzoeksvraag te verduidelijken en toelichting te geven op de gebruikte methode, worden de kernconcepten van dit onderzoek geoperationaliseerd. Dit houdt in dat de

verschillende concepten uit de onderzoeksvraag worden toegelicht, zodat de behandelde onderdelen worden afgebakend en er een concreet beeld ontstaat van de gebruikte concepten.

Als eerste wordt het concept ‘informatieverstrekking’ geconceptualiseerd. Daarna volgen de concepten ‘draagvlak’ en ‘media’, waarna als laatste het concept ‘uitvoering van de RES NHZ’ wordt uitgewerkt.

3.2.1 Informatieverstrekking

De mate waarin media potentieel invloed uitoefenen op het draagvlak voor de uitvoering van de RES wordt gemeten aan de hand van gebruikte frames. Vooraangaand aan het analyseren van de nieuwsartikelen worden frames geselecteerd. Door middel van een analyse worden deze frames binnen de geselecteerde documenten herkend.

De geselecteerde frames zijn samengesteld op basis van eerdere literatuur met betrekking tot hetzelfde onderwerp. Binnen een studie van Stephens et al (2009) waarin de publieke opinie over windmolens is gemeten aan de hand van een media-analyse zijn de frames onderverdeeld in de volgende categorieën: technisch, economisch, milieu, gezondheid en veiligheid, politiek, esthetiek en cultureel.

Een beschrijving van die frames volgt in tabel 2.

Tabel 2: gebruikte frames in de studie van Stephen et al (2009).

Frames	Negatief	Positief
Techniek	Technologische beperkingen en onzekerheden	Technologische betrouwbaarheid, verfijndheid en vooruitgang
Economie	Duur, destabiliseren lokale economie, oftewel reduceren toerisme	Lage kosten, versterken economie (banen, toerisme), oneindige bron van energie
Milieu	Negatieve milieu-impact (vogelsterfte, verlies habitat)	Positieve milieu-impact (verlagen CO ₂ uitstoot, verlagen luchtvervuiling)
Gezondheid en veiligheid	Gezondheid- of veiligheidszorgen	Gezondheid- of veiligheidsvooruitgang
Politiek	Negatieve politieke gevolgen, imago, reputatie van politieke leiders. Dreiging voor militaire of politieke veiligheid	Positieve politieke gevolgen, d.w.z. leiderschap, behalen politieke doelen, energie onafhankelijkheid, en energie veiligheid

Esthetiek en cultureel	Negatieve visuele impact. Negatieve impact op cultureel, historisch of recreatief landschap. Negatieve impact op de samenleving	Positieve visuele impact, positieve impact op de samenleving, versterken lokale cultuur, samenbrengen van de samenleving
-------------------------------	---	--

Een soortgelijke studie naar de media discourse met betrekking tot hernieuwbare energie in Australië en Zweden van Djerf-Pierre et al (2016) gebruikt de volgende categorieën: economisch, milieu, wetenschap en technologie, politiek, en maatschappij. In figuur x volgt een overzicht van de gebruikte frames uit desbetreffend onderzoek. Waar het artikel van Stephen et al (2009) specifiek betrekking heeft op windmolens, richt het artikel van Djerf-Pierre (2016) zich op hernieuwbare energie in het algemeen. Dit levert dan ook frames op met een bredere scope dan de gebruikte frames van Stephen et al (2009). Deze frames zijn te zien in tabel 3.

Tabel 3: gebruikte frames in de studie van Djerf-Pierre (2016).

Frames	Negatief	Positief
Economie	Economische last: Transitie naar hernieuwbare energie is duur voor industrie en huishoudens. Gebrek aan infrastructuur en financiering leidt tot gemis aan economische kans en haalbaarheid	Economische kans: hernieuwbare energie wordt een belangrijk onderdeel van onze energietoevoer, creëert banen. Huishoudens besparen geld door te investeren in nieuwe technologieën
Milieu	Ontwikkelen hernieuwbare energie is verspilde moeite, veroorzaken meer milieuproblemen dan oplossingen. Hernieuwbare energie is onbetrouwbaar en ontoereikend	Economische groei en redden van het milieu kan worden gecombineerd
Wetenschap en technologie	Wantrouwen in wetenschappers en experts; geen consensus binnen wetenschap	Technologische vooruitgang; wetenschap en technologie bieden innovatie en de oplossing voor het produceren van hernieuwbare energie

Politiek	Wantrouwen tegenover politiek; overheidsbeleid is inefficiënt en nadelig t.o.v. ontwikkelen betrouwbaar energiesysteem. Politici zijn hebzuchtig en uitbuiters	Energiebeleid is onderdeel van het reguliere politieke debat. Activisten bieden tegengewicht aan hebzuchtige en uitbuitende politici
Maatschappij	Hernieuwbare energie zet mensenrechten tegenover de gezondheid van de planeet; traditionele leven wordt verstoord door de grote industrie van hernieuwbare energie; NIMBY (not-in-my-back-yard') weerstand tegen duurzame objecten in de eigen omgeving; 'greenwashing': marketing van hernieuwbare energie is enkel een onderdeel van PR.	Groene consumenten geven om het milieu en er is publieke vraag naar hernieuwbare energie; hernieuwbare energie is moreel juist.

Binnen dit onderzoek is ervoor gekozen om bovenstaande frameworks te combineren. Dit leidt uiteindelijk tot de volgende categorieën: economie, milieu, technologie/wetenschap, politiek, gezondheid/veiligheid, en maatschappij/esthetiek/cultureel. Een beschrijving van de frames volgt in tabel 4.

Tabel 4: gebruikte frames; combinatie tussen Stephen et al (2009) en Djerf-Pierre (2016)

Frames	Negatief	Positief
Economie	Economische last; gebrek aan haalbaarheid en kans; hoge kosten	Economische kans; lage kosten; oneindige bron van energie
Milieu	Negatieve milieu-impact (vogelsterfte, verlies habitat); verspilde moeite; meer milieuproblemen dan oplossingen; onbetrouwbaar en ontoereikend	Positieve milieu-impact (verlagen CO ₂ uitstoot, verlagen luchtvervuiling); combineren economische groei en redden milieu
Technologie/wetenschap	Technologische beperkingen en onzekerheden; wantrouwen in wetenschap; geen consensus onder wetenschappers	Technologische betrouwbaarheid, verfijndheid en vooruitgang; innovatie en oplossing voor produceren hernieuwbare energie

Politiek	Negatieve politieke gevolgen, imago en reputatie van politieke leiders; wantrouwen tegenover politiek; inefficiënt beleid	Positieve politieke gevolgen, leiderschap en behalen politieke doelen; energie onafhankelijkheid; energiebeleid is onderdeel van het reguliere politieke debat
Gezondheid/veiligheid	Gezondheid- of veiligheidszorgen	Gezondheid- of veiligheidsvoortgang
Maatschappij/esthetiek/cultureel	Mensenrechten tegenover gezondheid van de planeet; verstoring traditionele samenleving; NIMBY; greenwashing; negatieve visuele impact op cultureel, historisch of recreatief landschap	Groene consumenten geven om het milieu; publieke vraag naar groene energie; moreel juist; positieve visuele impact; positieve impact op samenleving; samenbrengen samenleving

Bovenstaande frames komen niet altijd letterlijk terug in de geanalyseerde artikelen. Daarom is ervoor gekozen om binnen de documenten op zoek te gaan naar onderwerpen die de beschreven thema's concreet representeren in de nieuwsartikelen. Deze onderwerpen vormen de laatste stap naar het operationaliseren van informatieverstrekking. In tabel 5. zijn de onderwerpen per thema te zien. Een korte uitleg per onderwerp volgt in tabel 6.

Tabel 5: de behandelde onderwerpen per frame

Frame	Onderwerp
Economie	Economische waarde
Milieu	Effect van windmolens op de natuur Landschap
Technologie/wetenschap	Energie Alternatieve energiebron
Politiek	Participatie Informatie
Gezondheid/veiligheid	Gezondheidsproblemen Afstand tot woningen
Maatschappij/esthetiek/cultureel	Slagschaduw Geluid Hoogte Horizonvervuiling

Tabel 6: beschrijvingen van de behandelde onderwerpen

Onderwerp	Beschrijving
Economische waarde	De invloed van windmolens op de waarde van huizen in de omgeving
Natuur	Het effect van windmolens op de natuur (vogelsterfte, verlies habitat)
Landschap	De plaatsing van windmolens in ‘klassiek’ landschap, vaak beschreven met termen als ‘de verrommeling van het landschap’
Energie	De energieopbrengst van windmolens
Alternatieve energiebron	Alternatieve bronnen voor windmolens op land (windmolens op zee, zonnepanelen, kernenergie)
Participatie	De mate waarin burgers betrokken worden bij de keuzes over de plaatsing van windmolens op land
Informatie	De manier waarop informatie wordt gedeeld door bestuurlijke instanties en actiegroepen over het plaatsen van windmolens op land
Gezondheidsproblemen	Effecten op de gezondheid als gevolg van het plaatsen van windmolens
Afstand tot woningen	De afstand tussen de geplaatste windmolens en de dichtstbijzijnde woonomgeving
Slagschaduw	De slagschaduw veroorzaakt door windmolens
Geluid	Het geproduceerde geluid door windmolens
Hoogte	De precieze hoogte van de geplaatste windmolens
Horizonvervuiling	Een term gebruikt door tegenstanders van windmolens om aan te geven dat de windmolens effect hebben op het uitzicht.

3.2.2 Draagvlak

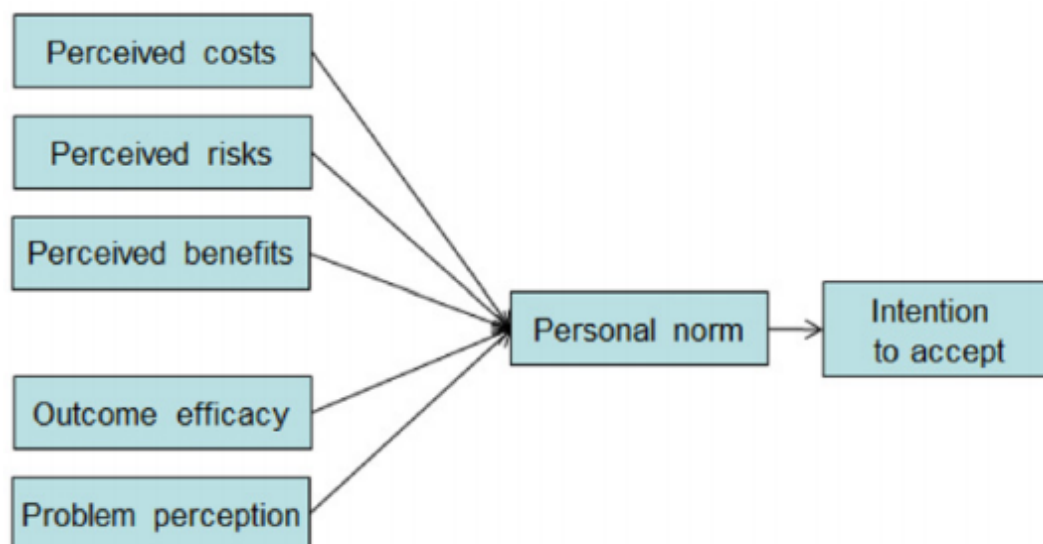
Als tweede wordt het begrip ‘draagvlak’, en specifiek ‘maatschappelijk draagvlak’ toegelicht. Een wetenschappelijke benadering tot draagvlak wordt gegeven aan de hand van Huijts et al (2012). Binnen dit framework wordt er onderscheid gemaakt tussen draagvlak onder inwoners en consumenten. Hierbij wordt er bij inwoners gekeken naar de reactie op het plaatsen van

objecten dichtbij het woongebied van de inwoner. Het object is in dit geval in eigendom van een andere partij. Bij draagvlak onder consumenten wordt de mate van gebruik- en koopgedrag als reactie op technologische innovaties gemeten. Deze conceptualisering van draagvlak is gebaseerd op de volgende factoren (p.528):

- Perceived costs: persoonlijke kosten zoals het gebruik van de technologie, of in deze casus het effect van windmolens op de waarde van huizen in de omgeving
- Perceived risks: veiligheids- of gezondheidsrisico's
- Perceived benefits: het verlagen van milieuproblemen of het opleveren van energie
- Outcome efficacy: de mate waarin men kan bijdragen aan of meedenken over de technologie (in dit geval het plaatsen van windmolens)
- Problem perception: persoonlijke perceptie wat betreft geluidsoverlast, 'horizonvervuiling', en effect op de natuur.

Deze factoren dragen bij aan de 'personal norm' en daarbij aan de 'intention to accept'. 'Personal norm' is hierbij het gevoel dat ontstaat bij mensen wanneer zij het gevoel hebben dat zij problemen ervaren waar ze iets aan kunnen doen, door bijvoorbeeld te protesteren of te demonstreren (p. 527). Deze factor beïnvloedt de 'intention to accept', oftewel de acceptatie van mensen om nieuwe technologieën te accepteren in hun leefomgeving.

Het totale raamwerk is te zien in figuur 2. Om de onderzoeksvraag af te bakenen wordt enkel het draagvlak onder inwoners behandeld in dit onderzoek.

Figuur 2: maatschappelijk draagvlak zoals omschreven door Huijts et al (2012).

Om de relatie tussen informatieverstrekking en maatschappelijk draagvlak te benaderen, worden onderdelen uit figuur 2 vergeleken met onderdelen uit het framework uit

paragraaf 3.2.1 (tabel 5). Door concepten uit het draagvlak model van Huijts et al (2012) te vergelijken met het eerder opgestelde framework, wordt er verband gelegd tussen het gebruik van frames en het draagvlak onder bewoners. Op deze manier kan worden beargumenteerd hoe frames effect hebben op het draagvlak onder bewoners. De beschreven frames zijn namelijk direct terug te herkennen in het draagvlakmodel. Dit levert de vergelijking op die te zien is in tabel 7.

Tabel 7: de verbanden tussen draagvlak en de gebruikte frames

Draagvlak	Onderwerpen
Outcome efficacy	Participatie, informatie
Perceived costs	Economische waarde van huizen in de omgeving
Perceived risks	Gezondheidsproblemen, Afstand tot woningen, geluid, hoogte
Perceived benefits	Opgeleverde energie
Problem perception	Natuur, landschap, slagschaduw, horizonvervuiling

Deze onderdelen hebben volgens Huijts et al (2012) een effect op de **attitude** van bewoners, en daarmee op de **intention to accept** en de **acceptance**. Onder acceptance wordt verstaan ‘gedrag tegenover energie technologieën’ (p. 526). Binnen dit onderzoek vertaalt zich dat naar concrete protesten en demonstraties tegen de plaatsing van windmolens, waarvan eerder is belicht dat deze hebben plaatsgevonden in Amsterdam.

3.2.3 Media

Binnen dit onderzoek is de informatieverstrekking van media binnen de gemeente Amsterdam geanalyseerd. Concreet betekent dit dat nieuwsberichten uit 6 verschillende kranten worden behandeld: De Telegraaf, NRC, De Volkskrant, Trouw, Het Parool, Dagblad van het Noorden. De kranten zijn geselecteerd op basis van hun oplage en relevantie voor lokaal nieuws. Zo behoren 4 van de 6 kranten (De Telegraaf, NRC, De Volkskrant, Trouw) tot de kranten met de grootste oplage in Nederland (Het Commissariaat voor de Media, 2020). De twee overige nieuwsbladen (Het Parool en Dagblad van het Noorden) zijn lokale kranten die relevant zijn voor de gemeente Amsterdam.

Door middel van het nieuwsarchief van de Universiteit van Amsterdam zijn 30 nieuwsartikelen verzameld van de geselecteerde nieuwsbronnen. Binnen het archief is gezocht op de zoektermen ‘Amsterdam windmolens’. Daarnaast is de tijdsperiode vastgesteld op 01-01-2020 tot en met 25-05-2021. Deze tijdsperiode is vastgesteld om de actualiteit van de nieuwsartikelen te waarborgen. Vervolgens zijn steekproefsgewijs 30 verschillende nieuwsartikelen verzameld en opgeslagen. Een overzicht van de verzamelde nieuwsartikelen is te zien in tabel 8.

Tabel 8: de geanalyseerde nieuwsartikelen

Titel	Bron	Datum
<i>Amsterdam krijgt 17 megawindmolens: College van B en W wil turbines verspreid over hoofdstad plaatsen</i>	De Telegraaf	07-01-21
<i>Amsterdammer wil geen molen in de achtertuin</i>	Het Parool	11-01-21
<i>Artsen tegen windturbines: Brandbrief risico's omwonenden</i>	De Telegraaf	30-03-21
<i>Dorpen verzetten zich tegen turbines: protest tegen beleid van GL-wethouder groeit verder</i>	De Telegraaf	20-04-21
<i>Dossier windmolens: hoe de wind opeens draaide in Amsterdam</i>	Het Parool	21-05-21
<i>‘Een botsing met de rotorbladen overleeft een vogel niet’; moeten we kiezen: vogels of groene stroom?’ Op het IJsselmeer komen steeds meer windmolens. Dat botst met het lot van lokale vogels</i>	NRC Handelsblad	04-08-20
<i>Groene energie is prima, maar liever geen windmolen naast de deur</i>	Trouw	01-05-21
<i>IJburg uit verzet tegen windmolens verkeerd</i>	Het Parool	20-02-21
<i>Komen hier gigawindmolens?</i>	Het Parool	17-01-21
<i>Liever geen windmolen in de achtertuin</i>	Het Parool	13-02-20
<i>Listige lobby achter oprukkende windmolens: ‘Niemand van die burgercoöperaties woont hier’; ‘Nieuwe truc van de Raspoetin van de Stopera’</i>	Het Parool	09-05-21
<i>Maakt u zich geen zorgen. Maar er komen wel windmolens achter uw huis.</i>	NRC	26-09-20
<i>Meer voordelen aan turbines op zee; Groener en goedkoper advies aan College</i>	De Telegraaf	05-03-21
<i>Miljoenenclaim om komst windmolens</i>	Het Parool	18-03-21
<i>Niemand wil hier grote windmolens</i>	Het Parool	07-05-21
<i>Protest op IJburg tegen windmolens</i>	Het Parool	08-01-21
<i>Slagschaduw en herrie: wie wil windmolens in de buurt?</i>	Het Parool	18-12-20
<i>Storm rond turbines gaat nog niet liggen: Wethouder gooit olie op vuur met nieuwe brief</i>	De Telegraaf	10-02-21
<i>Stormloop tegen plan windmolens</i>	Het Parool	13-01-21
<i>‘Turbines geven ernstige klachten’</i>	Dagblad van het Noorden	20-05-21

<i>‘Turbine studie overdoen’: Raadsleden: Regels voor windturbines zijn na draagvlakonderzoek veranderd, nu dichterbij huizen</i>	De Telegraaf	04-03-21
<i>Twijfel bij raad over turbines; Wethouder van Doorninck wil van geen wijken weten: molenplannen gaan door</i>	De Telegraaf	11-02-21
<i>Wat is effect windmolens?</i>	Het Parool	03-02-21
<i>Wil Amsterdammer wel windmolens?</i>	Het Parool	22-04-21
<i>Windmolens? Goed idee, maar zeker niet hier</i>	NRC Handelsblad	14-04-21
<i>‘Windmolens? Hier wonen ook mensen’</i>	Het Parool	30-04-21
<i>‘Windmolens in stad wel degelijk riskant’</i>	Het Parool	30-03-21
<i>Windmolens ja, maar hier toch niet</i>	De Volkskrant	07-01-21
<i>‘Windmolens kosten welvaart’</i>	Het Parool	27-04-21
<i>Windturbines dicht bij huizen; ondanks protest komen ze er tóch</i>	NRC Handelsblad	22-05-21

3.2.4 Uitvoering van de RES Noord-Holland Zuid.

Nu het verband tussen ‘framing’ en ‘draagvlak’ uiteen is gezet en er is bepaald wat er wordt verstaan onder ‘media’, kan er worden ingegaan op de uitvoering van de RES NHZ. Binnen deze regio wordt ingezoomd op de gemeente Amsterdam. Dit heeft te maken met de focus op de uitvoering van de RES binnen dit onderzoek, en de rol die gemeentes daarbij spelen (NPRES, 2019). Aangezien de verantwoordelijkheid van de uitvoering concreet bij de gemeenten ligt, levert een focus op Amsterdam een concreter resultaat op. Daarnaast zorgt de focus op één gemeente ook voor een verdere afbakening van het onderzoeksveld.

In recente nieuwsberichten uit de regio NHZ is naar buiten gekomen dat in vooral Amsterdam-Noord de discussie over het plaatsen van windmolens oplaait (Van Bommel, 2021). Deze discussie wordt onder andere gevoerd door bewoners die voorstanders zijn van duurzame energie, maar tegen het plaatsen van windmolens in de eigen omgeving. Dit geeft dit onderzoek de kans om uit te zoeken waar die tegenstrijdigheid op is gebaseerd.

Om de uitvoering van de RES NHZ te meten, wordt er gebruik gemaakt van moties. Op de website van de gemeente Amsterdam is een zoekfunctie beschikbaar om ingediende moties op te zoeken. Deze zoekfunctie is gebruikt om aangenomen moties met betrekking tot de RES te selecteren. Specifiek worden alleen de aangenomen moties in behandeling genomen binnen dit onderzoek, omdat alleen deze moties invloed hebben op de uitvoering van de RES.

Per aangenomen motie wordt kort bepaald wat de aanleiding is voor het indienen van de motie. Vervolgens wordt ook het gevolg van het aannemen van de motie uiteengezet. Door de aanleiding en het gevolg per motie te analyseren, ontstaat er een beeld van de mogelijke

relatie tussen informatieverstrekking, maatschappelijk draagvlak en het uitvoeren van de RES. Dit vormt de laatste stap binnen dit onderzoek.

3.3 Justificatie en beperkingen

De gebruikte methoden voor dit onderzoek bestaan uit een literatuurstudie door middel van het analyseren van documenten en het afnemen en analyseren van interviews. Een zwaarwegende reden voor het selecteren van deze onderzoeksmethode is de huidige situatie omtrent COVID-19. Aangezien thuiswerken tijdens het voorbereiden en uitvoeren van dit onderzoek de norm is, beperkt dit de mogelijkheden die er zijn met betrekking tot de methode. Zowel het verzamelen van literatuur als het afnemen van interviews zijn geschikt, omdat beide methoden in een online omgeving kunnen worden gebruikt.

Dit onderzoek heeft betrekking op ‘informatieverstrekking’ en daarbij specifiek op informatieverstrekking door media. Dit zou een eenzijdige representatie van de publieke opinie op kunnen leveren. Er had ook voor gekozen kunnen worden om informatieverstrekking vanuit de gemeente mee te nemen binnen de behandelde data. Hier is echter bewust niet voor gekozen om de verschillende machtsposities die de gemeente en bewoners hebben uit te lichten. Verdere toelichting hierop volgt in paragraaf 4.1.

3.4 Data

3.4.1 Data types

De data gebruikt voor dit onderzoek wordt verzameld door middel van het selecteren en analyseren van relevante literatuur en het afnemen van interviews. Onder relevante literatuur wordt verstaan nieuwsberichten en moties uit de deelregio Amsterdam. Daarnaast worden er interviews afgenomen met betrokken medewerkers uit de gemeente Amsterdam die toelichting kunnen geven op de gevonden data. De interviews zijn bedoeld als een diepgaande bron van informatie die verdere verduidelijking verschaft over de verzamelde kennis uit de literatuur.

3.4.2 Waarborging kwaliteit

Om de kwaliteit van de verzamelde data te waarborgen is er een selectie gemaakt van literatuur die relevant zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Dat wil zeggen dat voor de groep ‘media’ alleen nieuwsberichten van gerenommeerde bronnen in aanmerking komen voor

dit onderzoek. Vanzelfsprekend zijn alleen nieuwsberichten, en moties uit de desbetreffende regio's relevant. Daarnaast zijn er personen geïnterviewd die expertise hebben van de onderwerpen. Dit zijn mensen die betrokken zijn bij het opstellen van de RES of binnen het vakgebied werkzaam zijn.

3.4.3 Opslag, back-up en veiligheid

De verzamelde data wordt bewaard op een externe harde schijf en is enkel beschikbaar voor de onderzoeker en de begeleidende organisaties. Dit garandeert dat de data niet verloren raakt door technische problemen. Daarnaast is er voor gekozen om de respondenten van de interviews anoniem te behouden. Dit voorkomt discussie over of schending van de privacy de respondenten. Wanneer er verwezen wordt naar kennis die is vergaard door middel van interviews gebeurt dit door middel van 'respondent x beweert...', 'aldus respondent x...' etc.

3.5 Methodologische vaardigheden

De analyse van de nieuwsartikelen is gedaan door middel van het analyseren met behulp van coderen. Dit is gedaan met het programma Atlas.TI. Dit is een veelgebruikt programma om transcripten en documenten te analyseren en wordt aangeboden door de Universiteit van Amsterdam aan studenten ter gebruik. Het coderen vindt plaats volgens een methode beschreven door Smit (2002). Analyseren betekent in dit geval letterlijk woorden, zinnen of paragrafen apart nemen. Op die manier kan de data geïnterpreteerd worden aan de hand van vooraf gekozen onderwerpen (p.66). Deze onderwerpen vormen de basis van de analyse, en de analyse volgt vervolgens de basis voor verdere behandeling van de data (p.67). Door verschillende onderwerpen te behandelen binnen de analyse wordt de data geclassificeerd. De onderwerpen die behandeld worden binnen dit onderzoek zijn te zien in figuur x. Aan elk onderwerp in figuur x is een kleurcode toegewezen. Vervolgens zijn er kleurcodes toegewezen aan quotes die gevonden zijn binnen de nieuwsartikelen uit figuur x. Dit vormt een overzicht van de frequentie waarmee elk onderwerp terugkomt in de behandelde nieuwsartikelen.

Aanvullend zijn er semigestructureerde interviews afgenomen met experts uit het vakgebied. Dit zijn onder andere uitvoerenden van de RES en politici uit de gemeente Amsterdam. Het doel van de interviews is om achtergrondinformatie te verkrijgen rondom de RES. Daarnaast worden de interviews gebruikt om verdere onderbouwing te bieden aan de verzamelde data door de literatuurstudie. Om die reden worden er geen transcripten van de

interviews bijgevoegd. Een overzicht van de respondenten en hun functieomschrijving is te zien in Appendix III.

3.6 Ethiek & positie

Dit onderzoek is gericht op het draagvlak van bewoners in regio's die te maken hebben met het plaatsen van duurzame objecten in hun leefomgeving. Daarbij wordt er aandacht besteed aan de redenen van deze bewoners om duurzame objecten te ondersteunen of af te slaan. De onderzoeker is zich ervan bewust dat het voor deze bewoners een persoonlijke kwestie is, aangezien het onderwerp van dit onderzoek plaats vindt in hun persoonlijke leefomgeving. Er zal dan ook met zorg worden omgegaan met de bevindingen die voortkomen uit het onderzoek.

De onderzoeker is actief als stagiair bij WISE Nederland. Dit is een organisatie die zich inzet voor 100% hernieuwbare energie in Nederland. Gezien de positie van de onderzoeker binnen deze organisatie en de aard van de organisatie is het belangrijk om op voorhand te vermelden. De onderzoeker is zich bewust van deze positie en zal daarom ten alle tijden trachten een neutrale houding aan te nemen in de interviews om sturing van de uitkomst van dit onderzoek te voorkomen. Dit houdt in dat er open, neutrale vragen worden gesteld. Daarnaast zijn de respondenten vrijwillige basis benaderd. Dit houdt in dat zij op elk moment aan hebben kunnen gegeven om met het interview te stoppen of dat ze de resultaten niet openbaar willen hebben.

4. Resultaten

Binnen dit hoofdstuk wordt de verzamelde data volgens de eerder beschreven methode geanalyseerd. Dit betekent dat er wordt ingegaan op de volgende onderdelen:

1. Een beknopte stakeholdersanalyse van de RES
2. De RES in het perspectief van MLP
3. Analyse framegebruik en de connectie tot maatschappelijk draagvlak in nieuwsartikelen over Amsterdam
4. De rol van informatieverstrekking in maatschappelijk draagvlak voor het uitvoeren van de RES in deelregio Amsterdam

De resultaten van elke paragraaf worden gebruikt om de onderzoeksvraag *‘welke rol speelt informatieverstrekking door media in het maatschappelijk draagvlak voor de uitvoering van de RES in deelregio Amsterdam?’* te beantwoorden.

4.1 Stakeholdersanalyse RES

De stakeholdersanalyse van de RES is als volgt uitgevoerd: allereerst zijn de verschillende actoren die betrokken zijn bij de RES Noord-Holland Zuid geïdentificeerd. Vervolgens zijn de stakeholders geëvalueerd op basis van machtstypes. Ter afsluiting van de analyse zijn de onderlinge relaties tussen de stakeholders behandeld.

4.1.1 Identificeren & classificeren

De opdracht tot het uitvoeren van nationaal programma RES is geïnitieerd door de volgende ministeries: Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), Economische Zaken en Klimaat (EZK), en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VNG) (NP RES, z.d.). Ook het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Unie van Waterschappen behoren tot de opdrachtgevers van het nationaal programma RES (NP RES, z.d.).

Kortgezegd zijn de ministeries verantwoordelijk voor de voorbereiding van beleid, wetten en regelingen (Ministerie, z.d.). Daarnaast hebben de ministeries ook een belangrijke taak bij het uitvoeren en controleren hiervan. Gezien de functie van ministeries en de rol van deze ministeries als opdrachtgevers van de RES worden zij binnen deze classificatie tot een transformatieve macht gerekend. Met hun rol binnen de voorbereiding, uitvoering, en controle van beleidsinstrumenten als de RES hebben zij de macht om structuren te veranderen dan wel te vervangen. Dit doen zij door benodigde resources te creëren (het samenstellen van wetten), andere resources te vernietigen of bestaande resources anders te verdelen. Naast de drie ministeries zijn ook de IPO en Unie van Waterschappen betrokken bij dit proces, en worden ze ook gerekend tot de transformatieve macht.

In de handreiking van het NPRES aan de 30 RES'en is beschreven hoe maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak binnen de RES aan te pakken. Hierin is beschreven dat gemeenten, provincies en waterschappen samen met maatschappelijke partners en het bedrijfsleven verantwoordelijk zijn voor het opstellen en uitvoeren van de RES (NP RES, z.d.). Het bedrijfsleven wordt hierbinnen gerekend tot de innovatieve macht, omdat deze sector technologische oplossingen kan bieden voor plannen die de samenstellers van de RES hebben gemaakt. Tot deze categorie behoren ook de netbeheerders, aangezien zij verantwoordelijk zijn voor een elektriciteitsnet dat de capaciteit heeft om de opgewekte stroom te vervoeren (NP RES, 2019).

De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de RES ligt bij de gemeentes binnen de RES. Binnen deze casus is er ingezoomd op de deelregio en gemeente Amsterdam. Dit houdt

in dat de volksvertegenwoordigers (raadsleden) binnen de gemeente concrete plannen kunnen goedkeuren om de RES uit te voeren. Deze besluiten worden vervolgens uitgevoerd door het college van burgemeesters en wethouders (B&W) (Ministerie van BZK, 2019). Daarnaast voert dit college ook wetten en regelingen van het Rijk en de provincie uit.

Dit betekent dat zij behoren tot de constitutieve macht, aangezien zij de geboden resources door het bedrijfsleven en de netbeheerders kunnen verdelen zoals zij dat gepast vinden.

Een belangrijk onderdeel van de RES vormt de inspraak van en draagvlak onder bewoners (NP RES, 2019). Dit uit zich in Amsterdam onder meer in verschillende inspraakmomenten die zijn georganiseerd waarin bewoners zijn uitgenodigd om mee te praten over de plaatsing van windmolens (Gemeente Amsterdam, 2021). Aan de ene kant kunnen bewoners hiermee de uitvoering van de RES ondersteunen, aan de andere kant kunnen zij op dergelijke bijkomsten onvrede uiten. Laatstgenoemde functie wordt binnen dit onderzoek uitgelicht en gecategoriseerd als een destructieve macht. Dit onderzoek beargumenteert dat zij deze macht gebruiken via informatieverstrekking in de media. Deze rol wordt verder uitgelicht in paragraaf 4.3. Een volledig overzicht van de geïdentificeerde en geclassificeerde stakeholders is te zien in tabel 9.

Tabel 9: classificatie van de stakeholders

Machtstype	Actor
Innovatief	Netbeheerders Bedrijfsleven
Destructief	Tegenstanders van het plaatsen van windmolens
Constitutief	Gemeenteraad Amsterdam Waterschappen Provincie Noord-Holland College van B&W
Transformatief	Ministeries IPO Unie van Waterschappen

4.1.2 Relaties tussen stakeholders

Op basis van de classificatie van de stakeholders kan er worden ingegaan op de onderlinge relaties tussen de betrokken partijen. Hoewel de RES een beleidsinstrument is waarbij samenwerking tussen de verschillende actoren voorop staat, zijn er toch onderlinge

verstandshoudingen te herkennen die de uitwerking van de RES beïnvloeden. Zo is er een verschil tussen de stakeholders die opdracht geven tot de RES en de partijen die daadwerkelijk verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van de RES in de eigen regio (P.C, respondent x, 6 mei 2021). Dit uit zich in de transformatieve en constitutieve macht. Hierbij heeft de transformatieve macht de middelen om bestaande structuren te veranderen of te vervangen. Dit uit zich in dit geval in de opdracht tot het samenstellen en uitvoeren van de RES.

Met de transformatieve macht die de ministeries, IPO en Unie van Waterschappen hebben wordt bedoeld dat zij opdracht kunnen geven om een dergelijk veelomvattend beleidsinstrument als de RES samen te laten stellen. Daarbij kan de transformatieve macht ook bepalen aan welke eisen de RES moet voldoen, via bijvoorbeeld de omgevingswet (NP RES, 2019). Gezien de afbakening en focus van dit onderzoek wordt er verder niet ingegaan op wat de omgevingswet precies inhoudt.

De uitvoering van de RES komt vervolgens te liggen bij de gemeentes die binnen een bepaalde RES vallen, samen met de Waterschappen en desbetreffende provincie (P.C, respondent 1,2, 6 mei 2021) Dit doen zij door een eigen RES op te stellen, waarin zoekgebieden worden opgenomen die mogelijke locaties voor de plaatsing van windmolens vormen (P.C, respondent 3, 7 mei 2021). Uiteindelijk is de gemeente ook verantwoordelijk voor het verlenen van vergunningen (P.C, respondent 3, 7 mei 2021). Daarbij moet de gemeente wel rekening houden met regelgeving die wordt opgesteld vanuit de transformatieve macht, zoals de omgevingswet.

Bij het uitvoeren van de RES kan de constitutieve macht ervoor kiezen welke technologieën zij van de innovatieve macht gebruiken. Tot de innovatieve macht behoren de netbeheerders en bedrijven die zich bezighouden met het ontwikkelen van elektriciteitsproductie en het vervoeren van elektriciteit. Een belangrijke tegenmacht tegen het uitvoeren van de RES wordt gevormd door groepen die weerstand bieden tegen het uitvoeren van de RES.

4.2 De RES in het perspectief van MLP

Om de functie van de RES als beleidsinstrument te begrijpen, is de RES in het kader van het MLP geplaatst. Dat wil zeggen dat er aan de hand van de verschillende levels binnen het MLP (landschap, regime, niche) is bestudeerd binnen welk niveau de RES valt en hoe het instrument zich verhoudt tot de andere niveaus. Hiermee wordt er uitgezoomd op de energietransitie en de RES en in het bredere perspectief van transitie management geplaatst. Door te verduidelijken

hoe de RES zich verhoudt tot de levels van landscape, regime en niche, kan er gereflecteerd worden op de precieze rol van de RES binnen de energietransitie.

Binnen het MLP zijn drie verschillende niveaus (levels) van kracht: landscape, regime en niche. De landscape voor het ontstaan van de RES bestaat uit de druk en de urgentie om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad. Dit is concreet tot uiting gekomen in het klimaatakkoord in Parijs in 2015, en het Nederlandse klimaatakkoord in 2019. Hierin is afgesproken dat Nederland de uitstoot in 2030 beperkt tot 49% in 2030, waarna in 2050 95% minder uitstoot de doelstelling is. Dit is een brede politieke verandering en kan daarom worden toegedeeld tot het niveau van landscape (Geels, 2002).

Dit landscape voert druk uit op het bestaande regime dat bestaat uit traditionele energiebronnen als gas en kolen. Dit regime wordt gevormd door de huidige aanbieders van fossiele brandstoffen, en de infrastructuur die het mogelijk maakt voor fossiele brandstoffen om de grootste aanbieder van energie te zijn (Vergragt et al, 2011). Tot deze infrastructuur behoren de huidige wetgeving en de gedeelde routines van bedrijven en ingenieurs (Geels, 2002). De ontwikkelingen op technisch gebied in samenwerking met de wetgeving maken dit een socio-technisch regime dat de huidige status-quo vormt op het gebied van energievoorziening. Dit is terug te zien in het aandeel van fossiele brandstoffen in de totale energieproductie van Nederland. Het aandeel van fossiele brandstoffen in de energieproductie in Nederland was in 2020 76,76% (CBS, 2021).

De empirisch waarneembare ontwikkeling binnen dit concept van MLP is de toename van windenergie in Nederland (CBS, 2021). Het aandeel van windenergie binnen de energieproductie van Nederland is het afgelopen jaar gestegen van 9,79% in 2019 naar 12,84% in 2020. Gezien het nog relatief lage percentage van herbruikbare energiebronnen ten opzichte van fossiele brandstoffen wordt groene energie binnen dit onderzoek nog beschouwd als een niche. De RES kan daarbij worden gezien als een instrument om deze niche op te nemen binnen het bestaande regime. De reden hiervoor is de betrokkenheid van regime actoren bij het samenstellen en uitvoeren van de RES.

Uit de stakeholdersanalyse is af te leiden dat de opdrachtgevers, samenstellers, en uitvoerders van de RES dezelfde actoren zijn die op dit moment tot het regime van traditionele energiebronnen behoren. Dit maakt de RES een voorbeeld van een instrument dat door het regime wordt gebruikt om een niche op te nemen in datzelfde regime. Dit is ook terug te zien in de rol die de ministeries (de opdrachtgevers van de RES) innemen bij de RES: door middel van het veranderen en vervangen van bestaande structuren van resources, transformeren zij het regime met een niche-technologie.

4.3 Frames & draagvlak

In paragraaf 4.1.1 is de destructieve macht herkend als de bewoners en actiegroepen die weerstand bieden tegen het plaatsen van windmolens. Deze groepen staan tegenover de opdrachtgevers, samenstellers, en uitvoerenden die belang hebben om de RES te laten slagen. De RES is namelijk een beleids- en uitvoeringsinstrument dat moet meehelpen aan een succesvolle energietransitie. Dit onderzoek beargumenteert dat de bewoners in de deelregio Amsterdam de destructieve macht vormen die tegenstand biedt aan de uitvoering van de RES. Dit wordt uiteengezet via een analyse van de informatieverstrekking door media.

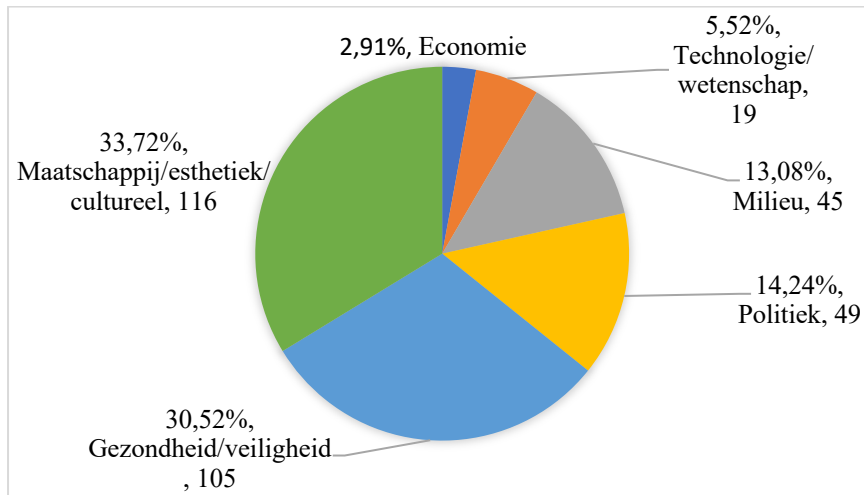
Om de informatievoorziening vanuit media naar de bewoners van Amsterdam te toetsen, is er gebruik gemaakt van een analyse van 30 nieuwsartikelen. Deze nieuwsartikelen zijn geanalyseerd op basis van het framework in tabel 4. Door te schematiseren hoe vaak elk frame terugkomt in de behandelde artikelen, ontstaat er een beeld van de dominante frames binnen de informatieverstrekking door media in Amsterdam.

Voor zowel de onderwerpen in tabel 5 als de vijf thema's in tabel 4 wordt dit overzicht gegeven. Dit biedt naast een onderverdeling op basis van de vijf thema's ook een nuancering per thema op basis van de geoperationaliseerde onderwerpen. Een overzicht van de frequentie per frame en onderwerp is te zien in tabel 10.

Tabel 10: de frequentie van elk frame en onderwerp

Frame	Frequentie	Onderwerp	Frequentie
Economie	10	Waarde	10
Milieu	45	Natuur	19
		Landschap	26
Technologie/wetenschap	19	Energie	11
		Alternatieve energiebron	8
Politiek	49	Participatie	5
		Informatie	44
Gezondheid/veiligheid	105	Gezondheidsproblemen	48
		Afstand tot woningen	57
Maatschappij/esthetiek/cultureel	116	Slagschaduw	13
		Geluid	41
		Hoogte	49
		Horizonvervuiling	13
Totaal	344		344

In totaal zijn er 344 frames ontdekt in de 30 geanalyseerde artikelen. Het meest voorkomende thema is maatschappij/esthetiek/cultureel, namelijk 116 keer. Daarna volgt het thema gezondheid/veiligheid met 105 keer. Het derde meest voorkomende thema is politiek (49 keer), kort gevolgd door milieu met 45 keer. De twee minst voorkomende thema's zijn technologie/wetenschap (19 keer) en economie (10 keer). In figuur 3 volgt een visuele weergave van het percentuele aandeel per frame.

Figuur 3: visuele weergave van hoe vaak elk frame percentueel voorkomt.

Wanneer deze gegevens worden vergeleken met de eerder samengestelde verbanden tussen draagvlak en frames in tabel 7, wordt hier het volgende over geconstateerd: De onderwerpen die het meeste terugkomen in de nieuwsartikelen (gezondheid/veiligheid en maatschappij/esthetiek/cultureel) komen terug in het draagvlak binnen de onderdelen 'perceived risks' en 'problem perception'. Dit is dus de mate waarin inwoners zorgen hebben over de risico's die het plaatsen van windmolens met zich meebrengt, en de perceptie van het probleem. Het eerste uit zich in zorgen over gezondheid als gevolg van geluid, en de afstand tot woningen. De perceptie van het probleem is terug te herkennen in de zorgen over de aantasting van natuur, landschap, en slagschaduw en horizonvervuiling.

Daarnaast is ook de 'outcome efficacy' terug te herkennen in berichtgeving over participatie en informatie. De zorgen van bewoners omtrent de informatie en participatie vanuit de gemeente Amsterdam worden weerspiegeld door media.

Vergeleken met de frequentie van de thema's 'gezondheid/veiligheid' en 'maatschappij/esthetiek/cultureel' valt op dat de thema's 'technologie/wetenschap' en 'economie' opmerkelijk minder vaak terugkomen. Dit lijkt erop te wijzen dat voor het draagvlak de 'perceived benefits' en 'perceived costs' een minder grote rol spelen. Vertaald

naar de onderwerpen die binnen deze thema's vallen kan er worden afgeleid dat berichtgeving minder vaak gaat over de energie die windmolens opleveren, en dat ook de waarde van huizen in de omgeving van windmolens onderbelicht blijft.

Over de informatieverstrekking van media in Amsterdam en het verband met maatschappelijk draagvlak kan dus worden geconstateerd dat de maatschappelijke/esthetische/culturele en gezondheid/veiligheidsthema's domineren. Vooral ten opzichte van de economische- en technologische/wetenschappelijke thema's komen eerstgenoemden significant vaker voor. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de zorgen van bewoners de berichtgeving omtrent het plaatsen van windmolens domineren. Gelinkt aan de conceptualisering van het draagvlak zou dit kunnen betekenen dat deze zorgen invloed hebben op het draagvlak. Dit uit zich in de 'perceived risks', 'problem perception' en 'outcome efficacy'. Door middel van deze drie factoren wordt de 'personal norm' en daarmee de 'intention to accept' beïnvloedt.

In paragraaf 4.4 wordt er verder ingegaan op de rol die deze uitkomsten hebben in het uitvoeren van de RES. Daarbij wordt ook belicht in hoeverre de bewoners een destructieve macht vormen binnen de RES Noord-Holland Zuid.

4.4 Uitvoering van de RES NHZ

Binnen het laatste onderdeel van dit hoofdstuk wordt er ingegaan op de rol van informatieverstrekking en het maatschappelijk draagvlak voor het uitvoeren van de RES NHZ. In de vorige paragraaf is ingegaan op de verschillende frames die terugkomen binnen nieuwsberichten van kranten in Amsterdam met betrekking tot het plaatsen van windmolens. Het plaatsen van windmolens is een concrete uitvoering van de plannen die beschreven staan in de RES NHZ.

Om de uitvoering van de RES te toetsen is er gekeken naar moties binnen de gemeente Amsterdam die zijn aangenomen. Dit zijn moties die betrekking hebben op de manier waarop de RES wordt uitgevoerd. Er zijn in totaal 7 moties gevonden die betrekking hebben op de RES: motie 35, 71, 77, 78, 83, en 84. Een overzicht van de geselecteerde moties is te zien in appendix I. In kolom 1 en 2 staat aangegeven om welke motie het gaat en wat het onderwerp van de motie is. Per motie is kort samengevat wat de reden was voor het indienen van de motie. Dit is te zien in de kolom 'constatering/overweging'. De meest relevante verzoeken zijn als volgt:

- Discussie over RES (motie 35)

- Productie van windenergie kan gepaard gaan met nadelen voor leefomgeving en omwonenden (motie 71)
- Zorgen omtrent geluidsoverlast en gezondheidsschade (motie 71)
- Bewoners geven aan dat participatie beter moet worden georganiseerd (motie 77)
- Zorgen van bewoners over geluidshinder (motie 78)
- Zorgen over schadelijke gevolgen van windmolens op de volksgezondheid (motie 83)
- Zorgen van bewoners over overlast (o.a. geluid, zicht en slagschaduw) (motie 84).

Deze verzoeken worden als relevant beschouwd omdat ze de meeste overeenstemming laten zien met de bevindingen uit de analyse in paragraaf 4.3. Het merendeel van de moties is ingediend naar aanleiding van zorg bij bewoners over de gezondheid ter gevolg van het plaatsen van windmolens. Dit staat in lijn met de gevonden resultaten binnen de nieuwsberichten, waar gezondheid/veiligheid een van de meest terugkerende thema's is. Het vermoeden van het bestaan van deze connectie is ook bevestigd door respondent x, waarbij werd aangegeven dat er wel degelijk een verband zou kunnen zijn tussen de rol van informatieverstrekking en het uitvoeren van de RES (P.C, respondent x, 2021).

In de kolom 'verzoek' is vervolgens kort beschreven wat het aangenomen verzoek is van de indiener. Dit kan worden opgevat als het concrete gevolg van het aannemen van de motie. De meest relevante verzoeken zijn als volgt:

- Er wordt onderzoek gedaan naar de opties om risico's zoveel mogelijk te verminderen (motie 71)
- Het belang van volksgezondheid krijgt een prominente rol in het besluitvormingsproces (motie 71)
- Ontwikkelaars van windmolens worden gestimuleerd om met innovatie oplossingen voor het verminderen van geluidshinder te komen (motie 78)
- Er wordt een helder afwegingskader vastgesteld per locatie (motie 83)
- Per locatie voor windmolens wordt gecommuniceerd waarom er geen onaanvaardbare risico's zijn (motie 83)
- Bij het participatietraject wordt gebruik gemaakt van audiovisuele technieken om bewoners goed te informeren over de effecten van windmolens (motie 84)

Deze verzoeken worden gezien als relevant omdat ze het duidelijkst een invloed op de uitvoering van de RES weerspiegelen. De overeenkomsten tussen de resultaten uit paragraaf 4.3, de constatering uit de moties en bovenstaande verzoeken laten zien dat er een mogelijk verband zou kunnen zijn tussen berichtgeving, draagvlak en de uitvoering van de RES.

5. Conclusie

Dit onderzoek is gericht op het in kaart brengen van de rol van informatieverstrekking door media in de besluitvorming rondom deelregio Amsterdam. Hiervoor is de RES als beleidsinstrument in het perspectief van transitietheorie geplaatst, specifiek volgens de theorie van MLP. Binnen het MLP perspectief valt op dat de RES een manier is om een nichetechnologie, namelijk windenergie op land, door te voeren in een bestaand regime van niet-hernieuwbare energiebronnen. De opdrachtgeving, samenstelling en uitvoering van de RES wordt hierbij gedaan door actoren die onderdeel zijn van ditzelfde regime.

Om hier dieper op in te gaan is een stakeholdersanalyse uitgevoerd om de verschillende machtsposities van de betrokken actoren bij de RES toe te lichten. Deze analyse heeft onder meer laten zien dat er een transformatieve rol is toegedicht aan de betrokken ministeries van BZK, EZK en VNG. De constitutieve macht ligt bij de gemeenteraad van Amsterdam, het college van B&W, de waterschappen, en de provincie Noord-Holland. Deze actoren maken gebruik van de innovatieve macht van bedrijven die windenergie kunnen ontwikkelen en bijbehorende netbeheerders. Als destructieve macht zijn de tegenstanders van het plaatsen van windmolens herkend. Op hun rol is dieper ingegaan door middel van een analyse van framegebruik binnen media in Amsterdam.

Uit deze analyse is gebleken dat de frames rondom gezondheidszorgen en esthetische zorgen het vaakst terugkomen in berichtgeving omtrent windmolens. Binnen het conceptualiseren van kernconcepten is er beargumenteerd dat er een verband is tussen de gebruikte frames en het draagvlak onder inwoners. Dit zou erop kunnen wijzen dat dit gebruik van frames invloed heeft op het draagvlak onder inwoners van Amsterdam. Dit heeft te maken met de weerspiegeling van de zorgen van bewoners door middel van media. Deze weerspiegeling wordt gezien als een representatie van het draagvlak onder bewoners.

Als laatste onderdeel zijn moties binnen de gemeenteraad van Amsterdam behandeld om de uitvoering van de RES uit te lichten. Hieruit is gebleken dat de zorgen van bewoners meerdere keren terugkomen als overweging om moties in te dienen. Deze moties zijn uiteindelijk ook aangenomen.

Over de onderzoeksvraag *‘Welke rol speelt informatieverstrekking door media in het maatschappelijk draagvlak voor de uitvoering van de RES in deelregio Amsterdam?’* wordt het volgende geconcludeerd: Er is wel degelijk een verband ontdekt tussen het framegebruik door media, draagvlak onder bewoners en de uitvoering van de RES. Er kan echter niet

geconcludeerd worden dat er een direct verband is tussen informatieverstrekking door media en de uitvoering de RES. In de discussie wordt hier verder op ingegaan.

6. Discussie

Het is van belang dat er gereflecteerd wordt op de beperkingen van bovenstaand onderzoek. Dit onderzoek is uitgevoerd op basis van 30 nieuwsartikelen die steekproefsgewijs zijn geselecteerd vanuit het archief van de Universiteit van Amsterdam. Dit heeft invloed op de artikelen die uiteindelijk zijn meegenomen ter analyse. Het is niet uitgesloten dat andere artikelen een ander resultaat hadden opgeleverd. Bovendien hebben de gebruikte zoektermen ‘Amsterdam windmolens’ invloed op de verkregen zoekresultaten binnen het nieuwsarchief. Andere zoektermen zoals ‘RES Noord-Holland Zuid’ zouden vanzelfsprekend ook andere zoekresultaten hebben opgeleverd.

Daarnaast zijn er geen interviews afgenomen van personen die direct betrokken zijn bij de uitvoering van de RES. Een interview met bijvoorbeeld een gemeenteraadslid of de wethouder van Amsterdam zou verdere diepgang hebben kunnen bieden aan de gevonden resultaten. Voor toekomstig onderzoek wordt er aangeraden om dieper in te gaan op de rol van de actoren die betrokken bij de besluitvorming van de RES. Daarnaast is de RES een instrument dat voor meerdere jaren wordt ingezet. Dit onderzoek is gebaseerd op RES 1.0. In 2023 wordt RES 2.0 verwacht, waarbij er wordt gereflecteerd op de uitvoering van RES 1.0. Het zou interessant zijn voor nader onderzoek om gelijktijdig met de RES 2.0 dit onderzoek opnieuw uit te voeren en de resultaten met elkaar te vergelijken. Op die manier kan de progressie van de RES gemeten worden.

7. Bibliografie

Amsterdam toneel van landelijk protest tegen windmolens. (2021, 8 mei). Leeuwarder

Courant. <https://www.lc.nl/binnenland/Amsterdam-toneel-van-landelijk-protest-tegen-windmolens-26822107.html>

Avelino, F., & Rotmans, J. (2009). Power in transition: an interdisciplinary framework to study power in relation to structural change. *European journal of social theory*, 12(4), 543-569.

Bijeenkomsten over windmolens in Amsterdam. (2021, 14 april). Amsterdam.nl.

<https://www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/duurzaam-amsterdam/windmolens-amsterdam/bijeenkomsten-windmolens-amsterdam/>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021). *CBS Statline, elektriciteitsbalans; aanbod en verbruik.*

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84575NED/table?ts=1624208539795>

Clarkson, M. E. (1995). A Stakeholder Framework for Analyzing and Evaluating Corporate Social Performance. *Academy of Management Review*, 20(1), 92–117.

<https://doi.org/10.5465/amr.1995.9503271994>

Djerf-Pierre, M., Cokley, J., & Kuchel, L. J. (2016). Framing renewable energy: A comparative study of newspapers in Australia and Sweden. *Environmental Communication*, 10(5), 634-655.

Ekker, H. (2021, 25 maart). *Brabant wil kernenergie, ook al is duurzame energie goedkoper.*

NOS. <https://nos.nl/artikel/2374089-brabant-wil-kernenergie-ook-al-is-duurzame-energie-goedkoper.html>

Geels, F. W. (2002). Technological transitions as evolutionary reconfiguration processes: a multi-level perspective and a case-study. *Research policy*, 31(8-9), 1257-1274.

Gemeente Amsterdam. (2021a). *Motie van de leden Groen en Heinhuis inzake het integraal toepassen Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land*. Amsterdam Raadsinformatie. <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/9804426/2/077>

Gemeente Amsterdam. (2021b). *Motie van de leden Groen en Heinhuis inzake stimuleer innovatieve oplossingen tegen geluidshinder windmolens*. Amsterdam Raadsinformatie. <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/9804438/3/078>

Gemeente Amsterdam. (2021c). *Motie van de leden N.T. Bakker en Timman inzake volksgezondheid en windmolens*. Amsterdam Raadsinformatie. <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/9804394/2/071>

Gemeente Amsterdam. (2021d). *Motie van de leden Timman en Heinhuis inzake helder afwegingskader en gezondheidstoets*. Amsterdam Raadsinformatie. <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/9804445/2/083>

Gemeente Amsterdam. (2021e). *Motie van het lid Kreuger (JA21) inzake reactienota Regionale Energiestrategie Noord-Holland Zuid: Altijd een milieueffectrapportage (MER)*. Amsterdam Raadsinformatie. <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/9804148/2/035>

Gemeente Amsterdam. (2021f). *Motie van het lid Timman inzake gebruik toegepaste audiovisuele techniek bij burgerparticipatie om overlast goed in kaart te brengen*.

Amsterdam Raadsinformatie.

<https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/9804452/2/084>

Het Commissariaat voor de Media. (2020). *Mediamonitor 2020*.

<https://www.mediamonitor.nl/wp-content/uploads/Mediamonitor-2020.pdf>

Huijts, N. M., Molin, E. J., & Steg, L. (2012). Psychological factors influencing sustainable energy technology acceptance: A review-based comprehensive framework. *Renewable and sustainable energy reviews*, 16(1), 525-531.

Jones, M. D., & McBeth, M. K. (2010). A narrative policy framework: Clear enough to be wrong?. *Policy Studies Journal*, 38(2), 329-353.

Kelderman, J. (2020, 7 oktober). Verzet tegen windmolens Veenkoloniën blijft, maar waarom opnieuw een rechtszaak? Drie vragen en antwoorden. *Dagblad van het Noorden*.
<https://www.dvhn.nl/drenthe/Verzet-tegen-windmolens-Veenkoloni%C3%ABn-blijft-maar-waarom-opnieuw-een-rechtszaak-Drie-vragen-en-antwoorden-26087806.html>

Kleijn, T. (2021, 6 maart). Protest op Museumplein tegen windmolens. *NH Nieuws*.

<https://www.nhnieuws.nl/nieuws/282024/protest-op-museumplein-tegen-windmolens>

Leeuwen, T. V. (2020, 14 september). *Zeeland maakt als eerste een RES 1.0 rapport. Maar waar zijn ambitie en visie?* Omgevingsweb.

<https://www.omgevingsweb.nl/nieuws/zeeland-maakt-als-eerste-een-res-1-0-rapport-maar-waar-zijn-ambitie-en-visie/>

Matthijssen et al. (2021), Monitor concept-RES, Een analyse van de concept-Regionale Energie Strategieën, PBL-publicatienummer: 4297, Den Haag: PBL.

McCombs, M. (2004) *Setting the Agenda: the mass media and public opinion*, Oxford: Polity.

Ministerie. (z.d.). Parlement.com. <https://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwm/ministerie>

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2019, 27 februari). *Wethouders*.

Gemeenten | Rijksoverheid.nl.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/wethouders>

Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES). (z.d.). De Nationale Omgevingsvisie.

<https://www.denationaleomgevingsvisie.nl/samenwerking+en+uitvoering/programma/s/nationaal+programma+regionale+energie+strategie+n/default.aspx>

Reed, M. S., Graves, A., Dandy, N., Posthumus, H., Hubacek, K., Morris, J., ... & Stringer, L. C. (2009). Who's in and why? A typology of stakeholder analysis methods for natural resource management. *Journal of environmental management*, 90(5), 1933-1949.

Rijksoverheid. (2019, juni). *Klimaatakkoord*.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/06/28/klimaatakkoord>

Scheufele, D. A. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of communication*, 49(1), 103-122.

Stephens, J. C., Rand, G. M., & Melnick, L. L. (2009). Wind energy in US media: a comparative state-level analysis of a critical climate change mitigation technology. *Environmental Communication*, 3(2), 168-190.

Van Bommel, N. (2021, 7 januari). *Ze zijn voorstanders van windmolens. Maar toch niet zo dicht bij hun Amsterdamse woonwijk IJburg*. De Volkskrant.

<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/ze-zijn-voorstanders-van-windmolens-maar-toch-niet-zo-dicht-bij-hun-amsterdamse-woonwijk-ijburg~bab29de3/>

- Van der Hoeven, D., & Horsten, H. (2010). *Verbreden, verdiepen, opschalen: KSI tussen wetenschap en transitiepraktijk*. Rotterdam: Drift.
- Van der Lee, R., & Van Erp, P. (2021, 28 januari). *Raad Oss stemt na marathonzitting in met windpark in de Lithse polder*. Brabants Dagblad. <https://www.bd.nl/oss-e-o/raad-oss-stemt-na-marathonzitting-in-met-windpark-in-de-lithse-polder~a0d9952c/>
- Verenigde Naties. (2015). *Paris Agreement*.
https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf
- Verhoef, I., & Vermeulen, R. (2021, 23 maart). *Rijksoverheid, help coöperaties voor windenergie*. Trouw. <https://www.trouw.nl/opinie/rijksoverheid-help-cooperaties-voor-windenergie~be61b2ae/>
- Vergragt, P. J., Markusson, N., & Karlsson, H. (2011). Carbon capture and storage, bio-energy with carbon capture and storage, and the escape from the fossil-fuel lock-in. *Global Environmental Change*, 21(2), 282-292.
- Whitmarsh, L. (2012). How useful is the Multi-Level Perspective for transport and sustainability research?. *Journal of Transport Geography*, 24, 483-487.
- Wiebes, E. D. (2020, 30 oktober). *Advies Afdeling advisering van de Raad van State over de Klimaatnota*. Tweede Kamer.
<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2020Z20114&did=2020D43222>
- Wolsink, M. (2020). Framing in renewable energy policies: a glossary. *Energies*, 13(11), 2871.
- Zoelen, B. (2021, 24 april). Botenparade als protest tegen plannen voor windmolens. *Het Parool*. <https://www.parool.nl/amsterdam/botenparade-als-protest-tegen-plannen-voor-windmolens~b562631d/>

8. Appendix

8.1 Appendix I: aangenomen moties binnen de gemeente Amsterdam omtrent de RES

Motie	Onderwerp	Constatering/Overweging	Verzoek
35	Motie van het lid Kreuger (JA21) inzake reactienota Regionale Energiestrategie Noord-Holland Zuid: Altijd een milieueffectrapportage (MER).	- Discussie over RES - Aanvragen MER getuigt van zorgvuldigheid	- Een MER moet worden aangevraagd bij plaatsing van een windturbine
71	Motie van de leden N.T. Bakker en Timman inzake volksgezondheid en windmolens	- Productie van windenergie kan gepaard gaan met nadelen voor leefomgeving en omwonenden - Zorgen omtrent geluidsoverlast en gezondheidsschade	- Analyse over gezondheidsschade - Onderzoek opties om risico's maximaal te verminderen - Belang van volksgezondheid altijd waarborgen door gezondheid een prominente rol te geven rond het besluitvormingsproces
77	Motie van de leden Groen en Heinhuis inzake het integraal toepassen Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land	- Bewoners geven aan dat participatie beter moet worden georganiseerd	- Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land integraal toepassen
78	Motie van de leden Groen en Heinhuis inzake stimuleer innovatieve oplossingen tegen geluidshinder windmolens	- Zorgen van bewoners over geluidshinder - Minder geluidshinder door windmolens is nastrevenswaardig - Innovatieve oplossingen zijn mogelijk	- Onderzoek hoe windmolenontwikkelaars kunnen worden gestimuleerd om innovatieve oplossingen te vinden
83	Motie van de leden Timman en Heinhuis inzake helder afwegingskader en gezondheidstoets	- Zorgen over schadelijke gevolgen van windmolens op de volksgezondheid - Amsterdam is een gemeente met relatief veel cultureel erfgoed en schaarse en kwetsbare natuurgebieden - Het plaatsen van windmolens heeft een drukkend effect op de prijs van onroerende goederen - De dreigende klimaatcrisis vraagt om nieuwe schone energiebronnen	- Onderzoek de genoemde belangen en stel een helder afwegingskader vast. Laat hierbij zien welke belangen doorslaggevend zijn bij het vaststellen van een locatie voor windturbines - Laat per locatie zien waarom de locatie geen onaanvaardbare risico's met zich meebrengt voor de gezondheid
84	Motie van het lid Timman inzake gebruik toegepaste audiovisuele techniek bij burgerparticipatie om overlast goed in kaart te brengen	- Zorgen van bewoners over overlast (o.a. geluid, zicht, en slagschaduw). - Audiovisuele technieken om eventuele overlast te simuleren zijn aanwezig en bieden een meerwaarde aan het participatieproces - Dergelijke technieken kunnen zorgen over overlast wegnemen	- Gebruik in het participatietraject audiovisuele technieken om burgers te informeren over de effecten van windturbines

8.2 Appendix II: overzicht respondenten

Respondent nummer	Functie	Datum
1	Strategische Communicatie RES Zeeland	06-05-2021
2	Senior Communicatieadviseur RES NHZ	06-05-2021
3	Projectmedewerker RES Brabant	07-05-2021
4	Projectmedewerker De Participatiecoalitie	11-06-2021